

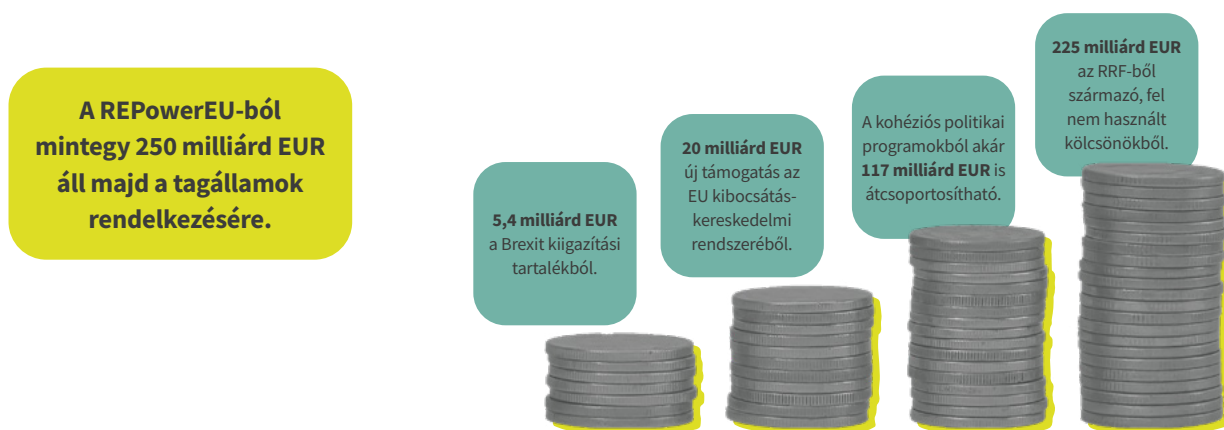
REPowerEU – új lehetőség a helyreállítási és ellenállóképességi tervek számára

REPowerEU tudnivalók

Bemutatjuk, hogy a REPowerEU stratégia hogyan nyújthat új lehetőséget az EU-nak a fosszilis tüzelőanyagoktól való elszakadásra és a tiszta, fenntartható energia támogatására polgárai számára. Ismertetjük azokat az intézkedéseket, amelyeket a tagállamoknak meg kell tenniük, ha úgy döntenek, hogy a helyreállítási és ellenállóképességi terveikbe külön REPowerEU-fejezetet foglalnak bele. Rávilágítunk azonban arra is, hogy fennáll a kockázata az EU éghajlat-politikai célkitűzéseitől való eltérésnek, ha a fejezetek keretében megvalósuló új beruházásokat nem mérlegelik alaposan, a nyilvánossággal folytatott konzultáció mentén.

Mi a REPowerEU?

Az Ukrajna elleni orosz invázióra válaszul elfogadott REPowerEU az EU stratégiája, amelynek célja, hogy megszűnjön az Oroszországból származó fosszilis tüzelőanyag-importtól való függőség. A terv célkitűzései közé tartozik az energiaellátás diverzifikálása, az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások alkalmazásának felgyorsítása. A szükséges beruházások támogatása érdekében és egy 2022 decemberében létrejött intézményközi megállapodást követően a tagállamok további finanszírozást igényelhetnek azáltal, hogy REPowerEU-fejezeteket nyújtanak be az Európai Bizottsághoz konkrét intézkedések finanszírozására. Az uniós források (lásd az alábbi ábrát) a vállalkozások, a háztartások és a biztonságos energetikai átmenethez szükséges kritikus infrastruktúra támogatására állnak rendelkezésre.

Mi vár a tagállamokra a helyreállítási tervek módosításakor?

Két évvel a helyreállítási és ellenállóképességi eszköz (RRF) hatálybalépése után néhány tagállam még csak most kezdte meg a helyreállítási és ellenállóképességi tervek végrehajtását. Most ezeket a terveket újra megnyitják további módosítások céljából. Ez lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy új intézkedésekkel egészítsék ki, illetve a meglévőket töröljék vagy módosítsák.

Ennek eredményeképpen a tagállamok olyan új beruházási döntések meghozatalára készülnek, amelyek hatással lesznek az EU éghajlat- és társadalmi-gazdasági politikájára. Minden módosítást és új intézkedést 2023. augusztus 31-ig kell jóváhagyni, ami az RRF-rendelet szerinti hitelkérelmek benyújtásának jogi határideje. Ezt megelőzően az Európai Bizottságnak értékelnie kell ezeket a terveket, és az Európai Unió Tanácsának jóvá kell hagynia azokat – ez a folyamat valószínűleg hosszabb időt vesz igénybe. Ezért a tagállamokat nyomatékosan arra ösztönzik, hogy 2023. április 30-ig nyújtsák be helyreállítási tervfejezeteiket.

A REPowerEU ütemterve

2022. május 18.

Az Európai Bizottság elindítja a REPowerEU-t, és javasolja, hogy a tagállamok egészítsék ki helyreállítási és ellenállóképességi terveiket külön REPowerEU-fejezetekkel.

2022. december 14.

Az Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa politikai megállapodásra jut a REPowerEU finanszírozásáról, és felajánlja a tagállamoknak, hogy helyreállítási és ellenállóképességi terveikbe REPowerEU-fejezeteket illessenek be.

2023. február 1.

A Bizottság közzéteszi a REPowerEU-val összefüggésben a helyreállítási és ellenállóképességi tervekről szóló iránymutatást.

2023. március 1.

A módosított jogszabály hatályba lép.

2023. április 30.

A tagállamokat arra ösztönzik, hogy nyújtsák be új helyreállítási tervfejezeteiket (nem kötelező határidő).

2023. május-július

A Bizottság értékeli az új fejezeteket, a Tanács pedig jóváhagyja azokat.

2023. augusztus 31.

A tagállamoknak hitelkérelmeket kell benyújtaniuk a helyreállítási és ellenállóképességi eszközkhöz (RRF) (végső határidő).

2023. december 31.

Az Európai Bizottság és a tagállamok között aláírt valamennyi hitelmegállapodás hatályba lép.

2026. december 31.

A tagállamok részére az RRF valamennyi folyósítása megtörténik, beleértve a REPowerEU-fejezetekből származó kifizetéseket is.

Milyen típusú intézkedéseket és beruházásokat támogat a REPowerEU?

A módosított terveknek továbbra is hozzá kell járulniuk az RRF “zöld átmenet”, “digitális átalakulás” és “intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés” átfogó céljaihoz, valamint a források 37 százalékát éghajlatvédelmi intézkedésekre kell fordítaniuk. Ugyanakkor a REPowerEU-tervben és a közelmúltban elfogadott, a tiszta technológiák versenyképességének javítását célzó, a nettó zéró korszakra vonatkozó Zöld Megállapodás Ipari Tervben (Green Deal Industrial Plan) megfogalmazott célkitűzésekkel is foglalkozniuk kell.

Az energiaválság és a magas infláció által fűtött folyamat leginkább az energetikai intézkedéseket fogja érinteni. De arra is vezethet, hogy a tagállamok számos más területre irányítanak forrásokat. Ezért minden finanszírozást alaposan meg kell vizsgálni, hogy biztosítsuk, hogy az a polgárok javát szolgálja és védje a környezetet.

Mi csúszhat félre?

A gyors ütemterv és a rendkívül technikai jellegű folyamat miatt a tagállamok azt kockáztatják, hogy az éghajlati célokat negatívan befolyásoló döntéseket hoznak.

Túlzott beruházás a fosszilis tüzelőanyag-ellátásba. A tagállamoknak mostantól lehetőségük van arra, hogy az ellátás biztonságát javító infrastruktúra-fejlesztésre különítsenek el forrásokat, ami a fosszilis tüzelőanyagok, különösen a gáz finanszírozását jelentheti. Ezt a “ne okozz jelentős kárt” elve alóli felmentés teszi lehetővé, amely elv az RRF-be beépített környezetvédelmi biztosíték, amely biztosítani hivatott, hogy a beruházások ne károsítsák az éghajlatot vagy a környezetet. Ezt az elvet mostanra minden tagállamban feloldották a gázinfrastruktúra, sőt, három országban – a Cseh Köztársaságban, Magyarországon és Szlovákiában – még az olajlétesítmények esetében is. A tagállamoknak bizonyítaniuk kell, hogy ezekre a beruházásokra sürgősen szükség van, és ezt az Európai Bizottság fogja értékelni – de a nemzeti keret legfeljebb 30 százalékát lehet fosszilis tüzelőanyagokra fordítani.

A fosszilis tüzelőanyagok fogyasztásának támogatása. Tekintettel az infláció és a magas energiaárak okozta gazdasági helyzetre, valamint a források gyors elköltésének biztosítása érdekében nagy összegű támogatások irányíthatók a 2022 óta támogatható projektekbe és rendszerekbe, a megélhetési válság enyhítése végett. Ez közvetve a fosszilis tüzelőanyagok fogyasztását támogatja anélkül, hogy a dekarbonizációval vagy az energiatakarékosság szükségességével foglalkozna. Ezt a tendenciát bizonyítja a [Nemzetközi Energiaügynökség 2022-es jelentése](#), amelyből kiderül, hogy Európában 330 milliárd eurót költöttek az energiafogyasztás támogatására, miközben a nagy olajvállalatok ugyanebben az időszakban [megduplázták nyereségüket](#).

Korlátozott demokratikus ellenőrzés és az átmenetbe vetett bizalom hiánya. A nemzeti helyreállítási és ellenállóképességi terveket nem az érintett érdekelt felek, köztük a civil társadalmi szervezetek bevonásával dolgozták ki, és féltő, hogy ugyanez várható a REPowerEU fejezetek esetében is. A szabályok csak azt követelik meg a tagállamoktól, hogy mutassák be, hogyan konzultáltak az érdekelt felekkel, ahelyett, hogy egyértelmű követelményeket vázolnának fel arra vonatkozóan, hogy milyen lépéseket kell tenniük az érdekelt felekkel való érdemi együttműködés érdekében.

A pozitív intézkedések lehetséges visszavonása: A helyreállítási és ellenállóképességi tervek végrehajtása számos országban problémásnak bizonyult, ami a mérföldkövek és célok elmulasztásához vezetett. Ennek eredményeképpen az Európai Bizottság egyes országokban leállította a további kifizetéseket. A terveik módosítására irányuló nyomás hatására egyes tagállamok hajlandóak lehetnek a korábban megtárgyalt pozitív beruházások és reformok visszavonására.

Ajánlások

Bár a folyamat gőzerővel halad előre, a tagállamok még mindig megtehetik, hogy a helyreállítási terveikhez opcionális fejezetet csatolva az energetikai átállást olyan módon tervezzék meg és vezényeljék le, hogy abban a lakosság nagyobb szerepet kaphasson. A tagállamoknak be kell vonniuk minden érintett érdekelt felet, beleértve a nyilvánosságot is, a REPowerEU-fejezetek előkészítési és benyújtási folyamatába. Ennek érdekében nyilvános konzultációkat kell folytatniuk, és a beruházások hosszú távú támogatásának és megfelelő végrehajtásának biztosítása érdekében együtt kell működniük a civil társadalmi szervezetekkel, az ipar képviselőivel és más érintettekkel.

A tagállamoknak a REPowerEU-fejezetükbe olyan intézkedéseket kell beépíteniük, amelyek célja az energiaválság hosszú távú következményeinek enyhítése. Az energiatakarékossági intézkedések fokozására és gazdaságuk szén-dioxid-mentesítésére kell összpontosítaniuk. Ezt az épületek felújítását és a rászoruló háztartások megújulóenergia-alapú fűtési rendszereinek kiépítését elősegítő, jobb konstrukciók létrehozásával lehet elérni. Emellett a tagállamoknak támogatniuk kell a decentralizált energiarendszer kialakítását az energiaközösségek finanszírozásával és támogatásával, valamint a közlekedési hálózat kiépítésével és felújításával. Ha mindezt igazságos és méltányos módon teszik, az országok növelhetik a kiszolgáltatott háztartások támogatását és kezelhetik az energiaszegénységet.

MELLÉKLET

Hogyan haladnak az országok?

Bulgária: Az ügyvezető kormány azt javasolta, hogy Bulgária helyreállítási és ellenállóképességi tervének a zöld energiára való áttérésre vonatkozó részében szereplő reformok és beruházások kevésbé legyenek ambiciózusak. A kormány az üvegházhatású gázok 40 százalékos csökkentésének 2026-ig történő elérése helyett a szénerőművek élettartamának korlátozás nélküli meghosszabbítását javasolja 2038-ig. Aggasztó, hogy ezeket az új intézkedéseket a civil társadalommal vagy szakértőkkel való konzultáció nélkül hozták meg. A bulgáriai energiaátállás felgyorsítása érdekében sürgősen szükség van a megújuló energiaforrásokról szóló, 2018-as irányelv végrehajtására a decentralizált és a közösségek által irányított megújuló energiatermelés növelése érdekében. Külön energiahatékonysági programokat is végre kell hajtani az energiaszegénység és a levegőtisztasági problémák kezelése érdekében, amelyek Európában a legrosszabbak közé tartoznak.

Cseh Köztársaság: A hatóságok a REPowerEU-támogatások és esetleg új hitelek felhasználását tervezik a különböző energetikai beruházások támogatására. Ezek között azonban olyan káros fosszilis tüzelőanyag-projektek is szerepelnek, mint a Transalpine csővezeték bővítése. Ahelyett, hogy a közpénzeket olyan projektekre fordítaná, amelyek növelik az üvegházhatású gázok kibocsátását, a cseh kormánynak az energiarendszer széndioxid-mentesítését célzó intézkedések végrehajtására kellene összpontosítania, a polgárok által irányított energiaátmenet támogatásával. Ezt úgy lehet elérni, hogy a kiszolgáltatók háztartások számára elérhetőbbé teszik a gázkazánokról hőszivattyúkra való átállást, növelik az energiaközösségeknek szánt juttatásokat, és energetikai tanácsadást fejlesztenek ki az önkormányzatok számára.

Észtország: A kormány 2023. március 9-én kérelmet nyújtott be az eredeti helyreállítási terv módosítására az energetikai átálláshoz nem kapcsolódó intézkedések megszüntetésével és a meglévő rendszerek támogatásának növelésével. Ennek keretében több pénzt allokálnának az egyes házak rekonstrukciójára, a hálózati beruházásokra és az elosztóhálózatokra, valamint felgyorsítanák a szélerőenergia bevezetését. Bár ezek a lépések elvben pozitívak, aggasztó, hogy a civil társadalmi szervezeteket nem vonták be a REPowerEU-fejezet előkészítésébe, hogy biztosítsák a javasolt intézkedések uniós környezetvédelmi szabályoknak való megfelelését.

Magyarország: A kormány azt tervezi, hogy igényli az RRF hitelkomponensét, de annak tartalmáról nem érkezett hivatalos információ, illetve nem került sor nyilvános konzultációra az érdekelt felekkel. Sajtóértesülések szerint a kormány az energiatermelésbe kíván befektetni, amelynek keretében bővíteni kívánja a lignitalapú villamosenergia-termelést, és számos, a gázra, biogázra, biomasszára és hulladékégetésre alapuló erőművet fog fejleszteni. A kormány várhatóan Szerbiával is partnerségre lép a közös vízenergia-fejlesztés terén, és támogatását fejezte ki az akkumulátorgyártásba történő beruházásoknak. Ezzel szemben a hangsúlyt a jelenlegi energiaigény csökkentésére és a célcsoportok és régiók, különösen az orosz gáztól leginkább függő régiók sajátos igényeihez igazított széles körű támogatásra kell helyezni. Emellett olyan konkrét beruházásokra van szükség, amelyek növelik az épületfelújítások támogatását és előmozdítják a termelő-fogyasztóvá válást (prosumerism).

Olaszország: Az olasz kormány zárt ajtók mögött konzultál a nagy energetikai vállalatokkal a REPowerEU-fejezetről, és csak nemrégiben kezdett egyeztetni a regionális és helyi hatóságokkal. A civil társadalmat és a polgárokat teljesen kizárták a folyamatból, amint azt a helyreállítási tervről szóló legutóbbi törvényerejű rendelet is bizonyítja, amely megszünteti az állandó partnerségi kerekasztalt. Ez volt a civil társadalmi szervezetek számára az egyetlen lehetőség a részvételre, bár csak tanácsadói szerepben. Az újságok arról számolnak be, hogy a kormány azt is fontolgatja, hogy a 2,4 milliárd euróra becsült költséggel járó transzadriai-vezeték is bevonja a fejezetbe. Olaszországnak sürgősen az összes ágazat szén-dioxid-mentesítésére és a megújuló energiaforrások elterjesztésére kell összpontosítania az energiaszegénység elleni küzdelem, a kis- és középvállalkozások és a háztartások támogatása, valamint a fosszilis tüzelőanyagoktól való elszakadás érdekében.

Lettország: Kevés információ áll rendelkezésre a lettországi REPowerEU-fejezet előkészítéséről. De minden további forrást és hitelkivonást elsősorban olyan energiahatékonysági intézkedésekre kell fordítani, amelyek társadalmilag igazságos módon csökkentik az energiafogyasztást. E cél elérése érdekében fel kell gyorsítani, korszerűsíteni és diverzifikálni kell az épületfelújítási programokat. Ezen túlmenően a villamosításra való áttállást elősegítő egyéb intézkedésekre, például az elektromos hálózat korszerűsítésére, valamint az elektromos járművek és az energiaközösségek támogatására is sürgető szükség van, és ezek valószínűleg szerepelnek is majd a beruházások között.

Lengyelország: A REPowerEU-fejezet előkészítése során eddig nem került sor konzultációra, ill. a monitoring bizottság bevonására. Nem hivatalos információk szerint azonban a kormány fontolgatja a vidéki területek energiahálózatának korszerűsítését és a biogáztermelés fejlesztésének támogatását. Néhány földgázzal kapcsolatos beruházás is szóba került. Miközben szükség van a hálózatfejlesztésbe és a kisléptékű biogáztermelésbe történő beruházásokra, erőfeszítéseket kell tenni a megújuló energiaforrások integrációjának fokozására és az energiarendszer decentralizálására. A helyreállítási terv felülvizsgálata a polgárok által irányított energiatermelés kiépítésének ésszerűsítését és az energiaközösségek további támogatását irányozza elő. Az építőipari ágazatnak azonban nagy hasznára válna a Tiszta Levegő Program módosítása az energiaszegénységben rekedt háztartások megsegítése érdekében.

Románia: Bár a kormány dolgozik a REPowerEU-fejezeten, csak kevés információ áll erről rendelkezésre, és a civil társadalmat nem vonták be a folyamatba. 2022 decemberében a kormány sürgősségi rendeletet adott ki, amely kilenc ellentmondásos vízenergia projektet engedélyezett környezeti hatásvizsgálat nélkül, azzal a szándékkal, hogy a projektek megvalósításához helyreállítási forrásokat használjanak fel. A közelmúltban a kormány új és részletesebb listát készített a REPowerEU-fejezet keretében tervezett beruházásokról és reformokról. Ez javaslatokat tartalmaz a megújuló energiaforrások lakóépületekben való alkalmazásának felgyorsítására, a megújuló energiaforrások (napenergia) teljes beépített kapacitásának növelésére, a közösségek energiafüggetlenségének erősítésére, a nemzeti villamosenergia-átviteli hálózat korszerűsítésére és digitalizálására, valamint a zöld energia területén dolgozó munkaerő számára képzési programok létrehozására. Sajnos az új lista új földgázelosztó rendszerekbe történő beruházásokat is tartalmaz, és továbbra is lehetővé teszi a vízenergia-projektekbe történő beruházásokat. A kormánynak a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség növelése és a környezeti kockázatot jelentő projektekbe való beruházás helyett olyan beruházásokat kellene előnyben részesítenie, amelyek támogatják a kiszolgáltatott fogyasztókat a háztartások energiahatékonyságának javításában, az energiaközösségek fejlesztésében és az új megújuló energiaforrások kapacitásának hatékony integrálásában.

Szlovákia: A REPowerEU-fejezet előkészítése és a helyreállítási terv módosítása szükséges egy olyan nemzeti stratégia kialakításához, amely fokozatosan kivonul a fosszilis tüzelőanyagokból, és végrehajtja az energetikai átmenet felgyorsításához szükséges reformokat és beruházásokat. Emellett a szabályozási keret reformja, amely lehetővé teszi az energiaközösségek telepítését és a megújuló energiaforrások rendszerbe történő integrációjának fokozását, fontos lépés a fosszilis tüzelőanyagok fokozatos kivezetése felé. Végezetül az épületfelújítási rendszerek hozzáigazítása a szociálisan kiszolgáltatott háztartások igényeihez, valamint a földgázüzemű kazánok támogatásának megszüntetése alapvető fontosságú lesz az éghajlati célok eléréséhez és a közegészségügy javításához. Alapvető fontosságú, hogy a civil társadalmat bevonják ezen intézkedések előkészítésébe és végrehajtásába annak biztosítása érdekében, hogy azok ne csak méltányosak és hatékonyak legyenek, hanem valamennyi érdekelt fél igényeinek is megfeleljenek.

Az ebben a tájékoztatóban szereplő információk gyűjtése 2023. március 16-án zárult.

További információ: **Christophe Jost**, EU policy officer, christophe.jost@bankwatch.org

Dönsz-Kovács Teodóra, éghajlatvédelem és EU Alapok programvezető, Magyar Természetvédők Szövetsége, donsz.kovacs.teodora@mtvsz.hu

Supported by:

on the basis of a decision
by the German Bundestag

This project is part of the [European Climate Initiative \(EUKI\)](#) of the German Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK).

"The opinions put forward in this [paper, study, article, publication...] are the sole responsibility of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action (BMWK)."

CO-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or CINEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.